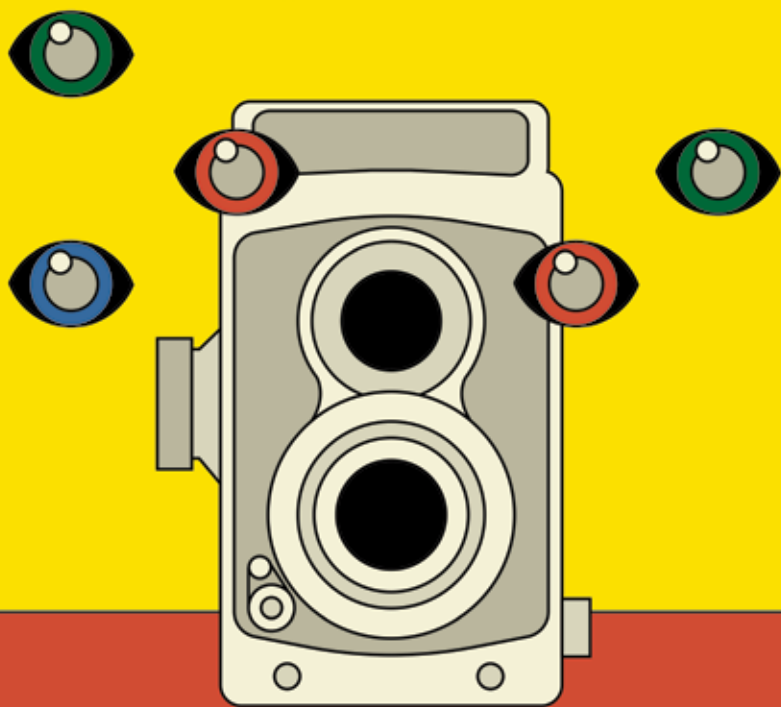

KURT VONNEGUT

KUŞA BAK

KURT VONNEGUT

KUŞA BAK

Can Modern

Kuşa Bak, Kurt Vonnegut

İngilizce aslından çeviren: Işıl Özbek Arslan

Look at the Birdie

İlk (bu çeviride kaynak alınan) baskı: 2010 Dial Press Trade

© 2009, Kurt Vonnegut, Jr. Trust

© 2023, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Temmuz 2023, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve dizi tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak uygulama: Ayşe Merdit / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Pasifik Ofset

Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi A Blok No: 3/1 Z. Kat

Avcılar-İstanbul

Sertifika No: 44451

ISBN 978-975-07-6144-7

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

KURT VONNEGUT
KUŞA BAK

ÖYKÜ

İngilizce aslından çeviren

Işıl Özbek Arslan

♥can

Kurt Vonnegut'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları

Allah Senden Rızı Olsun Bay Rosewater, 2015

Mavi Sakal, 2015

Galápagos, 2016

Kör Nişancı, 2016

Maymun Evine Hoş Geldiniz, 2016

Titan'ın Sirenleri, 2018

Şampiyonların Kahvaltısı, 2021

Kedi Beşiği, 2021

Mezbaha Beş, 2021

Ölümden Beter Yazgılar, 2022

KURT VONNEGUT, JR., 1922'de Indiana, Indianapolis'te Alman asıllı bir anne babanın ođlu olarak dñnyaya geldi. Cornell Üniversitesi'nde biyokimya okudu, yirmi yaşındayken orduya yazıldı ve Batı Cephesi'ne gönderildi. Neredeyse gider gitmez Almanlara esir düştü ve savaş tutsağı olarak Dresden'e yollandı. Müttefiklerin bu kenti bombalaması 60.000 sivilin ölümüne sebep olmuştur; Vonnegut fabrika olarak kullanılan bir mezbananın yeraltındaki et dolabına sığınmış olduğu için kurtuldu. Hayat boyunca peşini bırakmayan bu deneyimi sonunda *Mezbaha Beş* (1969) adlı başyapıtına dönüştürecektir ve hayat boyu savaş karşıtı söylemlerini sürdürecektir. Savařtan sonra General Electric Şirketi'nde reklamcılık yaptı ve öyküler yazmaya başladı. Arka arkaya yazdığı *Titan'ın Sirenleri* (1959), Soğuk Savaş siyasetini antropolojik bir gözle hicveden *Kedi Beşiği* (1963), *Allah Senden Razi Olsun Bay Rosewater* (1965) ve *Mezbaha Beş* sayesinde Vonnegut döneminin en ünlü yazarlarından biri oldu. En renkli romanlarından biri sayılabilecek *Şampiyonların Kahvaltısı*'nda (1974) Amerikan Rüyası'nı tipik kara mizahıyla eleştiriyordu. Bu dönemdeki diğer büyük yapıtları arasında *Kör Nişancı*, *Mavi Sakal* ve *Kodes Kuřu* sayılabilir. Vatandaşlık ve azınlık hakları, nükleer silahların denetimi ve ekoloji hem edebiyatında hem de edebiyat dışı faaliyetlerinde sürekli gündeminde oldu. Vonnegut, 2007'de New York'ta öldü. Adı 25399 numaralı asteroide verildi.

IŞIL ÖZBEK ARSLAN, 1982 yılında İzmir'de doğdu. 2000 yılında Suphi Koyuncuođlu Lisesi'ni, 2005 yılında Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Bilkent Üniversitesi ve Orta Dođu Teknik Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. On beş yıldır İngilizce kitap çevirileri yapıyor.

İçindekiler

Kurt Vonnegut'un Mektubu	11
Sırküpu	17
Fesilye	31
Duymayan Kalmasın	47
Ed Luby'nin Anahtar Kulübü	61
Selma'ya Şarkı.....	113
Aynalı Salon	131
Güzel Küçük İnsanlar	149
Merhaba Kızıl	161
Küçük Su Damlacıkları	177
Taşlaşmış Karıncalar	197
Gazete Dağıtıcısı Çocuğun Onuru	217
Kuşa Bak	227
Evrenin Kralı ve Kraliçesi	235
İyi Anlatıcı	255

KURT VONNEGUT'UN MEKTUBU

Box 37
Alplaus, New York
11 Şubat 1951

Sevgili Miller,

Sana yazdığım son mektuba ekleyecek bir şey geldi aklıma - belli belirsiz bir düşünce. Şu ekoller meselesi: resim ekolleri, şiir ekolleri, müzik ekolleri, edebiyat ekolleri. Birinci Dünya Savaşı'ndan birkaç yıl sonra Chicago Üniversitesi'nde Antropoloji Bölümü'nde yüksek lisans yapıyordum. Slotkin adlı çok zeki ve nevrotik bir hocamın teşvikiyle ekol fikriyle ilgilenmeye başladım (birazdan ne demek istediğimi açıklayacağım) ve bu konuda bir tez yazmaya karar verdim. Paris'teki kübist ekolünden yola çıkarak yaklaşık 40 sayfa kadar yazdıktan sonra fakülte benden antropolojiyle daha yakından ilgili bir konu seçmemi istedi. Oldukça kesin bir dille (Slotkin çekimser kalmıştı bu konuda) 1894 yılındaki Kızılderili Hayalet Dansı'nı araş-

tırmamı salık verdiler. Ondan kısa bir süre sonra parasız kalıp G-E'de¹ çalışmaya başladım ve Hayalet Dansı'yla ilgili birtakım notlar almanın ötesine geçemedim (çok da ilginç bir konuydu oysa).

Pakat Slotkin'in ekollerin önemine dair fikirlerinin etkisinden kurtulamadım ve şimdi de bu fikirlerin seni, beni, Knox'u, McQuade'i, edebî geleceğiyle ilgilendiğimiz herkesi kapsadığını düşünüyorum. Slotkin'in söylediği şeydu: Sanatta büyük bir başarı yakalamış hiç kimse bunu tek başına yapmamıştır; kendisi gibi düşünen bir grup insanın en iyisidir ancak. Bu kübistler için geçerli olduğu gibi Slotkin'in elinde aynı şeyin Goethe, Thoreau, Hemingway ve adını anmaya değer bulduğun herhangi birine de uyarlanabileceğine dair bir sürü kanıt vardı.

Bu yüzde yüz doğru olmasa da ilginç ya da yararlı sayılabilecek kadar bir doğruluk payı taşıyor.

Slotkin, ekolün bir insana kültüre katkı yapabilmesi için gereken olağanüstü cesareti verdiğini söylüyordu. Sanatçıya moral vermenin yanı sıra bir yoldaşlık duygusu, birçok zekânın bir araya gelmesiyle oluşan bir kaynaklar toplamı ve -belki de en önemlisi- kendinden emin bir tek taraflılık sağlıyor. (Slotkin'in dört yıl önce aktarmış olduğu şeyleri son derece öznel bir yorumla

1. G-E: General Electric. (Ç.N.)

dile getiriyorum şu an o yüzden Slotkin'den türemiş bir Vonnegut'un sözleri olarak kabul et bunları.) Tek taraflılıkla ilgili olarak şunu söyleyebilirim: Bir resmi her yönüyle görmek, onun bütün günahlarını bağışlamak gibi hoş bir mantıkla hareket eden herhangi bir kişinin sanata en ufak bir katkısı olabileceğine inanmıyorum.

Slotkin bunun dışında bir de sanatla uğraşan birinin ister istemez -iyi ya da kötü- bir ekolü takip ettiğini söylemişti. Senin hangi ekolden olduğunu bilmiyorum. Benim ekolum Littauer&Wilkenson (temsilcilerim) ve Burger'den ibaret. Başka herhangi bir çevreden destek alamadığımdan yalnızca onlar için yazıyorum - yüksek kalite, şık ve tuntu- raklı sözler bombardımanı.

Beş haftadır tek başımayım, bu süre zarfında bir kısa romanı yeniden yazdım - içinden çok çok kısa bir romanla birkaç tane 5.000 kelimelik hikâye çıktı. Bazıları muhtemelen iş yapar. Bugün pazar ve soru şu: Yarın ne yazmaya başlayayım? Bu sorunun cevabını biliyorum. Bu cevabın yanlış olduğunu da biliyorum. L&W Ajansı'nı ve Burger'i ve tabii Tanrı korusun MGM'i memnun edecek bir şeyler yazmalıyım.

Tabii bunun yerine Atlantic'i, Harper's'ı ya da New Yorker'ı mutlu edecek bir şeyler de yazabilirim. Bunu yapmak için bir şeyi birinin ya da bir başkasının tarzında yazmak lazım, ki bunu olasılıkla gayet güzel bece-

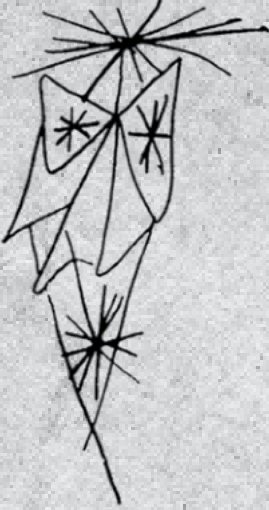
rebilirim. Olasılıkla diyorum. Çünkü bunu yapabilmek için on, yirmi, otuz yıl önce ortaya çıkmış ekolleri izlemek gerekiyor. Başarının yolu onları inandırıcı şekilde taklit etmekten geçiyor. Tabii yazdıkların Atlantic, Harper's ya da New Yorker'da yayımlanırsa kesin bir yazarsındır, çünkü herkes öyle olduğunu söyler. Şık ve tunturaklı sözler karşılığında alınan dolgun çeklerin yandan bile geçemez tabii. Beni daha çok cezbeden bir şey olmadığından, her seferinde parayı seçiyorum.

Bu kadar dardır yeter, şu an neredeyim? New York Alplaus'tayım, sanırım bir yerlerden biraz coşku, kendine güven, özgünlük ve taze önyargılar edinmeyi umuyorum. Slotkin'in dediği gibi tamamen kolektif ürünler bunlar. Mesele Mesih'i bulmak değil, bir araya gelip bir Mesih yaratmak - çok çalışmak gerekiyor bunun için ve epey zaman alıyor.

Böyle bir şey bir yerlerde hâlâ devam ediyorsa (Paris'te etmediğini söylüyor Tennessee Williams), ben de bir ucundan dahil olmak isterim. Biraz heves için sağ kolumu verebilirim. Yazacak gerçekten çok şey var - eskisinden de çok şey, kesinlikle. Ama sen, ben, herkes için kolayına kaçıyor gibi geliyor bana.

Slotkin haklıysa, belki gerçekten de dostluk kurumunun yok olması sanatta yeniliğin de ortadan kaybolmasına neden olmuştur.

Bu mektup vecizelerle ve kendine acımay-
la dolu bir saçmalaktan ibaret. Ama yazarlar
bugünlerde böyle şeyler yazıyorlar; e ben de
G-E'den ayrıldığıma göre yazar değilsem hiç-
bir şey değilim artık.

Sevgilerimle,

KWR

SIRKÜPÜ

Yaz, uykusunda huzur içinde ruhunu teslim etmişti ve tatlı dilli bir vasiyet infazcısı olan Güz, İlkbahar gelip hakkını talep edene kadar yaşamı güvenli bir şekilde kilit altında tutuyordu. Mutfak penceresinin dışındaki bu hü-zün dolu, hoş mecazla tam bir uyum içinde olan Ellen Bowers, sabahın bu erken saatinde kocası Henry'nin salı kahvaltısını hazırlamakla meşguldü. Henry ise ince bir duvarın öteki tarafında, soğuk duşun altında soluk solu-ğa dans edip kendini tokatlıyordu.

Ellen otuzlu yaşlarının başında, güzel, ufak tefek bir kadındı, hırpani sabahlığının içinde dahi cıva gibi, ıslıl ıslıl görünüyordu. Neredeyse her durumda severdi zaten yaşamayı, ama şimdi bir kilise orgunun küt küt atan Âmin'i gibi içinden taşıveren bir duygu seliyle seviyordu onu, çünkü bu sabah kocasının iyi olmanın yanı sıra yakında zengin ve ünlü de olacağını söyleyebiliyordu.

Doğrusu hiç beklemiyordu bunu, hayalini bile kurduğu söylenemezdi, mütevazı eşyası ve güzü düşünmek gibi hiç para gerektirmeyen, küçük, ruhsal serüvenler yetiyordu ona. Henry çok para kazanabilecek bir tip değildi. Çoktan kabullenilmiş bir durumdu bu.

Kanaatkâr bir kurcalayıcı, malzemeler ve makine-lerle neredeyse sihirbaz gibi oynayan bir yaratıcı ve ta-

mirciydi o. Fakat işitme cihazları imalatçısı Akustik-cevher Şirketi'nde laborant olarak çalıştığı süre boyunca yalnızca ufak tefek mucizeler gerçekleştirebilmişti. İşverenlerince takdir ediliyordu edilmesine ama emeklerine karşılık aman aman bir ücret ödemiyorlardı. Yüksek bir maaş beklemek doğru olmazdı zaten, diye hiç gönül koymadan onaylamışlardı bu durumu Henry ile Ellen, sonuçta gündelik oyalanmalar için para almak bile övülecek bir şey, bir çeşit lüks sayılırdı. Ötesi yoktu.

Ya da yokmuş gibi *görünüyordu*, diye düşündü Ellen, çünkü mutfak masasının üzerinde bir teneke kutu, bir kablo ve işitme cihazına benzeyen bir kulaklıktan oluşan, kendine özgü modernliğiyle Niagara Şelaleleri ya da Sfenks kadar harikulade bir yaratım duruyordu. Henry onu öğle molalarında gizli gizli çalışarak yapmış, dün gece de eve getirmişti. Yatmadan hemen önce Ellen'ın aklına kutu için kullanılabilir, bir sırdaşla bir evcil hayvanın hoş bir karışımı olan bir isim gelmişti – *Sırküpu*.

Sırküpu'nü ona ilk kez gösterirken, "Herkesin yürekte, neredeyse yiyecekte bile çok istediği şey nedir?" diye sormuştu Henry mahcup bir tavırla. Uzun boylu, köylü görümlü bir adamdı, normalde bir orman yaratığı kadar utangaçtı. Ama bir şey değiştirmişti onu, ateşli ve gürültücü yapmıştı. "Nedir?"

"Mutluluk mu Henry?"

"Mutluluk elbette! Ama mutluluğun *anahtarı* nedir?"

"Din mi? Güvende olmak mı yoksa Henry? Sağlık mı canım?"

"Sokakta yürürken yabancıların gözlerinde, dört bir yanındaki gözlerde neyin özlemini görüyorsun?"

"Sen söyle Henry, ben pes ediyorum," demişti Ellen çaresizce.

"Konuşacak birinin! İnsanı gerçekten anlayan birinin! Tam da onun özlemini." Sırküpu'nü başının üstünde sallamıştı. "İşte bunun!"

Şimdi, bu konuşmanın ertesi günü, yani Ellen pencereden uzaklaşıp Sirküpü'nün kulaklığını itinayla kulağına yerleştirdi. Düz metal kutuyu bluzunun içine tutturdu ve kabloyu saçlarının arasına gizledi. Kulağına yumuşacık bir tıptırtı ve hışırtıyla birlikte sivrisinek vızıltısını andıran armonik bir ses doldu.

Bir şey söylemeyecek olmasına karşın utangaçça boğazını temizledi ve bilinçli bir tavırla şöyle düşündü, "Ne iyi ettin de geldin Sirküpü."

"Şöyle güzel bir molayı kimse senin kadar hak etmiyor Ellen," diye fısıldadı Sirküpü kulağına. Sesi, üzerine kâğıt mendil sarılmış bir tarağın içinden konuşan bir çocuğunki gibi tiz ve metalikti. "*Katlandığın* onca şeyden sonra azıcık da olsa güzel şeyler yaşamamanın zamanı geldi."

"Ohhhhh," diye düşündü Ellen itiraz ederek, "pek de kötü şeyler geçmedi başımdan. Hatta gayet güzel ve kolay bir hayatım var."

"Görünüşte evet," dedi Sirküpü. "Ama *ne kadar çok* şeyden mahrum kaldın."

"Şey, sanırım—"

"Hadi ama," dedi Sirküpü. "Ben seni anlıyorum. Hepsi aramızda kalacak zaten, böyle şeyleri arada bir de olsa dışa vurmak iyi gelir. *Sağlıklıdır* da. Berbat, sıkış tepiş bir ev burası ve içten içe seni de yiyip bitirmiş, bunun sen de farkındasın, zavallı yavrum benim. Ve bir kadın, kocası da onu fazlasıyla tutku gösterecek kadar sevmediğinde, biraz da olsa incinmekten kendini alamaz. Ah senin ne kadar cesur olduğunu, nelerle nasıl mücadele ettiğini, ne seni korumayı hep başardığını bir bilseydi—"

"Ama bak şimdi—" diye itiraz edecek oldu Ellen.

"Zavallı yavrum, talihin senin de yüzüne gülmesi gerek artık. Geç olsun güç olmasın."

"Gerçekten öyle bir derdim yok," diye düşündü Ellen ısrarla. "Henry hırsla, tutkuyla yanıp tutuşmadığı için

mutlu bir adam ve mutlu kocalar karılarıyla çocuklarını da mutlu ederler.”

“Yine de bir kadın arada sırada da olsa kocasının ona olan sevgisinin hayata karşı hırsıyla doğru orantılı olabileceğini düşünmeden edemez,” dedi Sırküpü. “Ah, gökkuşağının dibindeki şu meşhur altın dolu küp hakkın senin.”

“Yok canım, daha neler,” dedi Ellen.

“Ben *senin* tarafındayım,” dedi Sırküpü sevecenlikle.

Henry geniş adımlarla mutfağa girdi, kemikli yüzünü sert bir havluya sürterek kıpkırmızı yaptı. Üstünden bir gece geçmiş olmasına karşın hâlâ yeni Henry’ydi o; atılımcı, girişimci, kendi merdiveniyle yıldızlara çıkmaya hazır bir Henry.

“Sayın baylar!” dedi coşkuyla. “İlgi duyduğum alanda bireysel araştırmalarımı sürdürmek ve kendi işimi kurmak üzere bugünden itibaren iki hafta içinde Akustik-cevher Şirketi’nden ayrılacağımı bildiririm. Saygılarımla—” Ellen’ı kucaklayıp güçlü kollarıyla öne arkaya salladı. “Hah! Yeni arkadaşınla sohbet ederken yakaladım seni, değil mi?”

Ellen kızardı ve hemen Sırküpü’nü kapattı. “Tekinsiz bir şey bu Henry. Fena halde ürkütücü. Düşüncelerimi duyup onlara tepki veriyor.”

“Artık kimse yalnızlık çekmeyecek!” dedi Henry.

“Sihir gibi geliyor bu bana.”

“Evrendeki her şey sihirli zaten,” dedi Henry heybetli bir tavırla. “Einstein da aynı şeyi söylerdi sana. Ben yalnızca nicedir ortaya çıkarılmayı bekleyen bir sihirbazlık numarasına denk geldim. Çoğu keşif gibi şans eseri olan bir şeydi bu, Henry Bowers’ın şansы yaver gitti, o kadar.”

Ellen ellerini çırttı. “Of Henry, bir gün filmini çekecekler bunun!”

“Ve Ruslar aslında kendi icatları olduğunu iddia edecekler,” dedi Henry gülerek. “Bırak etsinler. Yüce gönüllü davranacağım. Pazarı onlarla paylaşacağım. Amerika’daki satışlardan gelecek bir milyar dolar yeter bana.”

“Hı-hı.” Ellen ünlü kocasını Lincoln’e çok benzeyen bir oyuncunun canlandıracağı filmin hayaline dalmıştı. Temiz kalpli, her daim haline şükreden, hafif hırpani giysiler içindeki adamın, canla başla insan kulağındaki en düşük frekanslı sesleri ölçmesini umduğu minik mikrofon üstünde çalışmasını izliyordu. Arka planda iş arkadaşları kâğıt oynuyor ve öğle arasında çalıştığı için alay ediyorlardı onunla. Sonra mikrofonu kulağına yerleştiriyor, bir ses yükselteciyle hoparlöre bağlıyor ve Sırküpü’nün yeryüzündeki ilk fısıltıları karşında hayrete düşüyordu:

“Burada hiçbir geleceğin yok, Henry,” diyordu ona ilk geliştirdiği, ilkel Sırküpü. “Akustik-cevher’de yalnızca yalakalarla ikiyezli şarlatanlar yükselebilir. Her gün birisi senin yaptığın bir şey sayesinde acayip bir zam alıyor. Aklını başına topla! Sen bu laboratuvardaki herkesten on kat daha zeki ve yeteneklisin. Hiç adil değil bu.”

Henry bir sonraki adımda mikrofonu hoparlör yerine bir işitme cihazına bağlamıştı. Kulaklıktaki mikrofonu ayarlamış, böylece mikrofonun o küçük sesi, artık her neyse o, yakalayıp daha yüksek bir tonda işitme cihazına aktarmasını sağlamıştı. Ve işte Sırküpü, herkesin en iyi dostu, piyasaya sürülmeye hazır bir halde Henry’nin titreyen ellerinde duruyordu.

“Ciddiyim,” dedi yeni Henry Ellen’a. “Kemiksiz bir milyar dolar! ABD’de Sırküpü’nü alacak her bir erkek, kadın ve çocuk başına altı dolar kâr demek bu!”

“Keşke sesin ne olduğunu bilseydik,” dedi Ellen. “Yani insan merak ediyor sonuçta.” Anlık bir huzursuzluk kapladı içini.

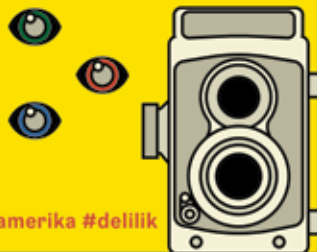

UYUMSUZLAR, KAÇIKLAR, DEHALAR, HEPSİ BİR ARADA!

Aniden cinayet işleyip ortadan kayboluverecek masum görünüşlü manyaklarla dolu şehir görüntüsü belirdi kafamda; dehşetten midem bulanmaya başladı.

Kavgacı çiftler, cinayet danışmanları, hovardalar, değişen ve gelişen teknoloji, ahlaki belirsizlikler... Kurt Vonnegut, İkinci Dünya Savaşı sonrası insanların endişelerini yansıtırken Amerikan yaşamının hem tedirgin edici hem eğlenceli karelerini çekiyor.

Kuşa Bak, her biri yazarın alametifarikası olarak nitelendirilebilecek bir mizah ve hümanizmle dolup taşan, daha önce yayımlanmamış on dört öykü içeriyor.

#amerikanedebiyatı #vonnegut #mizah #hiciv #amerika #delilik

*"İDEAL BİR DÜNYADA, İNSANLARIN OKUMAK İÇİN GEÇENİN
BİR YARISI SIRAYA GİRECEĞİ TÜRDEN BİR KİTAP BU."
NEW YORK MAGAZINE*

